

зи Японії можна констатувати, що історико-культурні туристсько-рекреаційні ресурси мають необхідні для залучення в туристичну сферу кількісні і якісні параметри.

У будь-якому випадку, архітектурні та археологічні історико-культурні туристсько-рекреаційні ресурси Японії повні своєї особливої східної чарівності, яка чітко відчувається будь-яким європейцем, що коли-небудь відвідував ці гостинні острови. Довгі періоди ізоляції «Країни вранішнього сонця» від решти світу прищепили японському народу дивовижну самотність, неповторне відчуття прекрасного і величезну пошану до власної історії.

Всі ці характеристики позитивно впливають та створюють умови для розвитку туризму – сприяють збільшенню туристських потоків з усіх країн та макрорегіонів до Японії.

Представлена характеристика ресурсної бази Японії лише в загальних рисах аналізує вплив архітектурних та археологічних історико-культурних ресурсів на розвиток її туристичної галузі. Тому перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у більш глибокому та ґрунтовному аналізі впливу цих чинників на розвиток окремих видів туризму в країні.

1.Вербицький С.И. Япония на пороге XXI века. - М.: Знание, 1988. – 259с. 2.Смирнов І. Г. Туристично-фінансові потоки та моделі управління в міжнародному туристичному бізнесі // Географія і сучасність. – 2006. – Вип.15. – С.105 – 111. 3.Окладникова Е. А. Международный туризм. География туристских ресурсов мира: Учеб. пособие. / Е. А. Окладникова – М.,СПб.: ИФК Омега-Л, 2003. – 367 с. 4.Японія: міфи і реальність. Колективна монографія - М.: Восточная литература РАН, 1999. – 67 с. 5.Япония наших дней: 3б. наук. Статей/ Наук. ред. Навлицкая Г.Б., Сырицын И.М. - М.: Наука, 1983. – 46 с. 6.Япония. Очерки развития национальной культуры и географической мысли: монография, история Японии / Наук. Ред. К.М. Попов – М.: Мысль, 1964. – 124 -167 с. 7. Япония в современном мире. Факторы стабильного развития и безопасности: Монография// Отв. ред. Н.В. Анисимцев, В.Н. Бунин, Ю.Д. Денисов. – М.: МАКС Пресс, 2001. – 87 с.

УДК 911.3

Сидоран Н.І.

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ ЗАКАРПАТТЯ (УКРАЇНА) ТА САБОЛЬЧ-САТМАР-БЕРЕГ (УГОРЩИНА)

У статті досліджено фактори формування туризму в межуючих Закарпатській та Сабольч-Сатмар-Берег областях, порівняльні характеристики передумов та сучасних станів туристичної сфери в них. Розглянуто проблеми та перспективи розвитку, шляхи тісної співпраці з метою отримання кращих позицій в туризмі Східної Європи.

The paper deals with the factors of tourism formation in Transcarpathian and Szabolcs-Szatmar-Bereg bordering regions, comparative characteristics of the prerequisites and contemporary situation in them. Main problems and perspectives of tourism development,

close cooperation measurements for getting better positions in tourism of Eastern Europe countries.

Постановка проблеми. Туристична сфера є однією з найприбутковіших сфер на сьогодні та одним з найперспективніших напрямів в майбутньому. Зважаючи на це, Україна повинна відчувати цей потік, створюючи необхідну базу, якій притаманні безліч факторів формування, класифікованих за певними ознаками, що диверсифікують території держав на більш або менш сприятливі для туризму. Вищезазначені регіони мають значний природний, історико-культурний та архітектурний потенціал, що дає плацдарм для розбудови туристичної інфраструктури і тим самим даючи змогу віднести їх до перспективних туристичних регіонів.

В зв'язку з глобалізаційними процесами Закарпатська область та Сабольч-Сатмар-Берег добре відчують якісні та кількісні зміни туристичної сфери, її трансформацію в межах соціально-економічного потенціалу обох країн. Ці умови є ідеальними для вирішення спільних проблем та тісної партнерсько-дружньої співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для дослідження сучасного стану туристичної діяльності та перспективних напрямів розвитку було використано публікації Карпатського фонду, джерела Закарпатської обласної держадміністрації.

Формування цілей статті. Проаналізувавши передумови та фактори становлення туристичної діяльності в прикордонному регіоні Сабольч-Сатмар-Берег та Закарпатської областей, зазначити особливості сучасного стану туристичної діяльності, визначити перспективи та головні її напрямки в регіоні.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день Українська та Угорська держави займають особливе місце в туристичному світі – це нові напрямки, де є прекрасні умови для пошуку чогось своєрідного та неповторного. Це створює далекоглядну перспективу щодо туристичного та економічного розвитку обох держав методом нарощування популярності своєю прихованою привабливістю.

Проте Закарпатська область та Сабольч-Сатмар-Берег є неоднозначними відносно внутрідержавного туристичного розвитку. Мається на увазі, що Закарпатська область займає одне з провідних місць в туристичній Україні, в той час як Сабольч-Сатмар значно поступається багатьом туристичним регіонам Угорщини. Тому важливим є порівняння даних областей з виділенням особливостей сучасного становища туристичної діяльності та її подальших напрямків. Варто розпочати з факторів формування туристичної діяльності:

Природні: обидві області знаходяться в однакових природних умовах у прикордонній частині, з однаковим мікрокліматом, флорою та фауною. Проте вони дещо змінюються в східному напрямку від кордону: на території Закарпатської області спостерігається зміна рельєфу низовина-рівнина-передгір'я-гори (г.Говерла - найвища точка України); на території

Сабольч-Сатмар переважає низовинний рельєф (Середньодунайська низовина). Дана територія славиться м'яким кліматом, різноманіттям рельєфу, річкою Тисою та притоками, озерами Синевир, Шошто, різноманіттям флори і фауни.

Отже, такі сприятливі природні умови дають змогу розвивати різні види туризму (гірський, зелений, водний (річковий, плавання на байдарках) оздоровчий, бальнеологічний та ін).

Історико-культурні: територія обох областей має багату історію, від довготривалого співіснування в межах Австро-Угорської імперії, Чехословацької республіки, спроби створення самостійної держави Карпатської України, до встановлення теперішнього державного угорсько-українського кордону. Саме завдяки близькості одна до одної та згаданого історичного фактору їм притаманні схожі риси в архітектурі як традиційній, так і в більш вишуканих західноєвропейських стилях. Особливо це проявляється в музеях під відкритим небом (дерев'яні церкви, будиночки), містах обласного значення Ужгород, Мукачево, Хуст, Н'їредьхаза, (палаці, замки, храми будинки готичного стилю, барокко). Історичні центри вищезазначених міст входять до культурно-історичної спадщини державного значення. Такі умови дають змогу розвивати релігійний, культурно-пізнавальний туризм. [2]

Етнічні: спільність історичного розвитку, близькість в територіальному, торгово-економічному відношеннях створює сприятливі умови обміну традиціями та культурою протягом багатьох століть. Дві абсолютно різні етнічні групи з незрозумілими один одному мовами по-братерськи сконцентрували велику кількість туристично привабливих особливостей. Насамперед це страви народних кухонь, продукти виноробів, садівників, традиційні свята та фестивалі, музичні інструменти, твори видатних митців. Це є важливим для розвитку подієвого, культурно-пізнавального туризму.

Соціально-економічні: нерівність міжобласних соціально-економічних передумов в тому числі і для туристичної діяльності варто розглядати як на державному, так і на регіональному рівнях. На Закарпатті це виражається: фінансовими труднощами України як молодій державі, проблемами стабільної діяльності малого підприємництва, особливо агропромислового сектору, неспроможністю врегулювання проблем адміністративного, бюджетно-розподільчого та природокористувального характеру. Для Сабольч-Сатмар-Берег в свою чергу, характерне дотримання низки регулюючих соціально-економічних, екологічних програм та законопроектів, викладених в офіційних догмах ЄС, державне сприяння розвитку малого підприємництва, менш гострі наслідки політичних, економічних, виробничо-торгівельних та культурних перетворень Угорщини в 2-й половині ХХ ст. в порівнянні з Україною.

Крім того сюди можна віднести різний рівень науково-технічного розвитку держав та областей відповідно; адаптації в ринкових умовах;

освітньо-кваліфікаційний рівень працівників; участь держави в налагодженні фінансово-економічного середовища тощо.

Всі вищезазначені фактори є головними каталізаторами сучасного стану туристичної діяльності, водночас знаходячи відображення в планах та перспективах.

Першим каталізатором формування туристичної транскордонної діяльності стало здобуття Україною незалежності, і вже в 1993 р. представниками регіональних органів влади та місцевого самоврядування прикордонних регіонів України, Угорщини, Польщі та Словаччини було створено міжрегіональну асоціацію «Карпатський регіон». Паралельно з нею, завдяки підтримці Інституту «Схід-Захід», у 1994 р. створено Фонд розвитку Карпатського регіону, як орієнтир на соціально-економічну стабільність регіону. На даний момент асоціація «Карпатський євро регіон» тісно співпрацює з євро регіоном «Maas-Rein» (Нідерланди – Бельгія - Німеччина) в питаннях прикордонної співпраці (освіта, навколишнє середовище, туризм тощо). В рамках асоціації здійснюються окремі програми, які мають важливе значення для транскордонного співробітництва в Центральній Європі. Інтеррегіон (Україна, Угорщина, Румунія) – договір про співпрацю в розвитку інфраструктури, економічній, освітній, туристичній, екологічній та інших сферах. Проект «Жива Тиса» - угода про спільну діяльність з метою попередження природних катаклізмів, екологічних катастроф у басейні річки Тиса. Учасники: Україна (1 область), Румунія (4 повіти), Словаччина (2 краї), Угорщина (5 областей). Асоціація музеїв та картинних галерей Карпатського євро регіону – проект, розрахований на посилення уваги органів влади та громадськості до збереження пам'яток історії та культури, залучення ресурсів для розвитку музейних установ та проведення робіт по збереженню пам'яток, активізацію туристичного обміну. Учасники: Івано-Франківська, Закарпатська обл., Сабольч-Сатмар-Березька область, Кошицький край, Підкарпатське воєводство. Проект «Зелені Карпати» - угоду про спільну діяльність між членами Карпатського регіону в туристсько-рекреаційній сфері. Має за мету посилення туристичного руху, розвиток сільського зеленого туризму, створення бази даних тематичних туристичних маршрутів, екологічний аспект туризму. Асоціації прикордонних органів місцевого самоврядування займаються, як правило, співробітництвом в культурній та освітній сферах та у сфері розвитку інфраструктури сіл, селищ і міст. Також діють двосторонні угоди про співпрацю в економічній, культурній, науковій сферах між адміністративно-територіальними одиницями всіх рівнів. Наприклад, між містами Ужгород та Ніредьгаза.[1]

2003 р. відзначився тим, що Рада територіального розвитку Сабольч-Сатмар-Березької області у партнерстві із Закарпатською обласною радою та за підтримки програми Європейського Союзу Tacis CBC SPF у 2003 р. розпочала проект під назвою „Cooperation Bridge 2003” (“Міст до співпраці 2003”). В рамках проекту на прикладі Агентства територіального розвитку території Сабольч-Сатмар-Берег було засновано Центр українсько-угорського регіонального розвитку (2004р). Одним із першочергових за-

вдань полягало і в покращенні розвитку туристичної діяльності та виходу її на європейський рівень.[3]

Наступним кроком стало проведення Конференції для українських проектів-переможців Програми сусідства Угорщина-Словаччина-Україна 2004-2006, яка була організована Спільним Технічним Секретаріатом Програми. Україна стала учасницею чотирьох програм сусідства і однією з них є програма Угорщина-Словаччина-Україна, бюджет якої для української сторони склав 4,5 млн. євро. Українські організації представили дев'ять проектів - переможців за визначеними пріоритетами Програми, зокрема, соціально-економічний розвиток, захист навколишнього середовища ("Розробка українсько-угорських комплексних планів протипаводкового захисту, розвитку водного господарства, оновлення заплавних територій в регіоні Берег і басейні р. Боржава" та "Розвиток Берегівської транскордонної польдерної системи в басейні р. Тиса») та сприяння розвитку транскордонної інфраструктури у прикордонних регіонах. [5]

Проект "Створення регіонального туристичного інформаційного центру в Закарпатській області (2006-2007)" спрямований на вирішення проблеми відсутності в регіоні універсальних центрів інформування про наявні туристичні послуги, ресурси, можливості. Вирішення цих проблем повинно сприяти сталому соціально-економічному розвитку Закарпатської області як одного з найперспективніших рекреаційних регіонів України. Терміном його реалізації було визначено 12 місяців, після чого 18 квітня 2007 року Підготовчий та інформаційний центр Агенства регіонального розвитку області Сабољч-Сатмар-Берег організував програму яка називається : Передача угорського досвіду щодо написання проектів та регіонального розвитку ЄС. Окрім того Агентство Регіонального Розвитку Облас-ті Сабољч-Сатмар-Берег організував круглий стіл на тему "Попереднє дослідження концепції переробки твердого сміття". З української сторони партнером виступав Центр українсько-угорського регіонального розвитку. Учасниками заходу були українські та угорські спеціалісти, які обговорювали необхідність зниження забрудненості ріки Тиса, а також створення системи умов сучасної переробки сміття на прикордонній території, особливо на притоках річки.

Існує також значна кількість проектів, виконання яких заплановане до 2015. Що стосується туризму, то в рамках Програми «Україна-Угорщина-Словаччина» створено проект «Побудова регіонального туристично-інформаційного центру в Закарпатті», партнерами якої виступили Агенство розвитку області Сабољч-Сатмар-Берег та Сільська туристична організація Сабољч-Сатмар-Берег. Бюджет проекту складає 115 742,00 євро.

Туристична діяльність в обох областях, як вже зазначалося, має багато перспективних напрямків. Завдяки даним проектам утверджено комплекс основних заходів, що слугують вагомим плацдармом.

Отже, основними туристичними напрямками в районі Сабољч-Сатмар-Берег та Закарпаття можуть бути:

- сільський зелений туризм;
- екотуризм (природоохоронними територіями);
- спортивний та пригодницький (водний, велотуризм, туризм в гірській місцевості, в тому числі і гірськолижний);
- лікувально-оздоровчий;
- особливі види(гастрономічний туризм, винні тури);
- релігійний та тури пам'ятками історії, культури, архітектури (церкви, храми, замки, музеї під відкритим небом);
- подієвий туризм (виставки, ярмарки народних промислів, творчості);
- елітний (мисливський, кінний)

Крім цього, при плануванні розвитку туризму доцільно врахувати світові тенденції його розвитку, серед яких домінуючими є такі:

а) знижується попит на групові поїздки і активізується індивідуальний туризм. Збільшується кількість пропозицій для сімейних туристів групами 5-6 чоловік і для невеликих дружніх компаній;

б) туристична діяльність за метою поїздки – ділова, зокрема проведення конференцій, конгресів, відноситься до найбільш вигідних видів подорожей, що надзвичайно динамічно розвиваються. Великим попитом стали користуватися поїздки вихідного дня. Активні форми відпочинку практично витіснили пасивні. У зв'язку з вищенаведеним пригодницькі і спортивні поїздки стають дедалі популярнішими.

Висновки. Державний кордон розмежував дану територію, виділивши закономірні подібності в областях та створивши відмінності. Подібність проявляється передумовах та напрямках туристичної діяльності, відмінність – у способах досягнення поставлених цілей. Співпраця є необхідною як елемент нарощування потенційних можливостей, створюючи конкурентоспроможний продукт. Угорська сторона, беручи досвід західних попередників, відкриває двері українській стороні задля продовження обраного напрямку розвитку. Тому, чим більше зусиль (дороги, кваліфікаційні кадри, якісні телевізійні продукти про туристичні можливості регіону) буде прикладено, тим краще буде обом державам.

1.Кордони єднання. – Громадсько-політичне видання. 27.06.2007р. 2.Рекреаційна географія: навч посіб./ П.О. Масляк.- К.:Знання, 2008.343с. 3.Центр українсько-угорського регіонального розвитку [Електронний ресурс] Міст до співпраці 2003 / Режим доступу: www.umti.org/english/index.html 4.Закарпаття онлайн [Електронний ресурс] /Конференція переможців Програми добросусідства/ zakarpattya.net.ua5. Карпатський фонд [Електронний ресурс]/ Водний та сільський туризм без кордонів, КФ Угорщина/www.carpathianfoundation.org/cf/web/branch_ua/index.jsp